

नीतिनिर्यासः **NĪTINIRYĀSAH**

A collection of bilingual research articles
on Value Based Education in
Sanskrit and Allied Literature

Editors

Rashmi Deka

Dr. Mitali Goswami

Loopamudra Goswami

Department of Sanskrit, Nowgong Girls' College
Haibargaon, Nagaon, Assam-782002

नीतिनिर्यासः **NĪTINIRYĀSAḤ**

A collection of bilingual research articles
on Value Based Education in
Sanskrit and Allied Literature

Editors

Rashmi Deka

Dr. Mitali Goswami

Loopamudra Goswami

Department of Sanskrit, Nowgong Girls' College
Haibargaon, Nagaon, Assam-782002

NĪTINIRYĀSAḤ

A collection of bilingual research articles on Value Based Education in Sanskrit and Allied Literature published by Centre for Translation and Publication, Nowgong Girls' College, Nagaon- Assam 782002

Editorial board

- Advisor** - Dr. Kulen Ch. Das
- Editors** - Rashmi Deka
Dr. Mitali Goswami
Loopamudra Goswami
- Publisher** - Centre for Translation and Publication,
Nowgong Girls' College
C/o Dr. Kulen Ch. Das
Principal
Nowgong Girls' College

Year of Publication - September, 2024

ISBN - 978-81-971808-5-9

Printed by - Gigabytes press & Publication
Milanpur, Nagaon : Assam

Price - 230/-

© - Sanskrit Department,
Nowgong Girls' College
All Rights Reserved

Disclaimer - The responsibility for factual inadequacy or inaccuracy, plagiarism, if any in this book is entirely that of the authors and the editors or the editorial board bears no responsibility.

অধ্যক্ষৰ কাৰ্যালয়

নগাঁও ছোৱালী কলেজ

NAAC-ৰ তৃতীয় চক্ৰৰ মূল্যায়নত 'এ' গ্ৰেড প্ৰাপ্ত

নগাঁও - ৭৮২০০২, অসম

E-mail : ngeprincipal2@gmail.com

Website : nowgonggirlscollege.edu.in

ফোন : ৮৬৩৮০-২৬৫৩৪

কুলেন চন্দ্ৰ দাস, এম.এ. পি.এইচ.ডি

অধ্যক্ষ / সম্পাদক

শুভেচ্ছা বাণী

নগাঁও ছোৱালী কলেজৰ সংস্কৃত বিভাগৰ পৰা 'নীতিনিৰ্যাসঃ' শীৰ্ষক বহুভাষিক গৱেষণা গ্ৰন্থখন প্ৰকাশ কৰিবলৈ লোৱা বুলি জানিব পাৰি নথৈ সুখী হৈছোঁ। সম্প্ৰতি সমগ্ৰ বিশ্বত মূল্যবোধৰ অৱক্ষয়, নীতিবিহীন ৰাজনীতি, সম্পদ সংগ্ৰহৰ লালসা, সকামি উপাসনা ইত্যাদিয়ে মানৱ জাতিলৈ অশনি সংকেত নমাই আনিছে। এনেকুৱা মূল্যবোধহীন বস্তুবাদী মনস্তাত্ত্বিক প্ৰেক্ষাপটত নৈতিক শিক্ষা অতি প্ৰয়োজন হিচাপে বিবেচিত হৈছে। কিন্তু সাম্প্ৰতিক শিক্ষা ব্যৱস্থাত মূল্যবোধৰ শিক্ষাৰে জাতি নিৰ্মাণৰ প্ৰচেষ্টা স্তিমিত হোৱা দেখা গৈছে। তাৰ বিপৰীতে প্ৰাচীন ভাৰতীয় শিক্ষা আছিল সম্পূৰ্ণ প্ৰমূল্যবোধৰ শিক্ষা আৰু ইয়াত এক প্ৰধান ঠাই দখল কৰিছিল সংস্কৃত ভাষাত উপনিষদ বেদ, উপনিষদ, পুৰাণ আদিয়ে। বিভাগীয়ভাৱে প্ৰস্তুত কৰা এই গ্ৰন্থখনৰ জৰিয়তেও সংস্কৃত সাহিত্যত সিঁচৰতি হৈ থকা সামাজিক মূল্যসমূহ যেনে মানৱীয় প্ৰমূল্যবোধ, কৰ্তব্য, সদাচাৰ, ৰাষ্ট্ৰীয় একতা, সামাজিক চেতনা ইত্যাদি জাগ্ৰত কৰাৰ পথ মুকলি কৰা হৈছে। মোৰ দৃঢ় বিশ্বাস এই গৱেষণা গ্ৰন্থখনে বহু পৰিমাণে সামাজিক মূল্যসমূহৰ পুনৰ্স্থাপনত এক গুৰু ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিব। সদৌ শেষত সংস্কৃত বিভাগৰ গৱেষণা গ্ৰন্থ 'নীতিনিৰ্যাস'ৰ সফল প্ৰকাশ কামনা কৰি সংশ্লিষ্ট বিভাগীয় সকলোলৈকে মোৰ শুভেচ্ছা জ্ঞাপন কৰিলোঁ।

(ড° কুলেন চন্দ্ৰ দাস)

নগাঁও ছোৱালী কলেজ

নগাঁও, অসম

कुमारभास्करवर्मसंस्कृत-पुरातनाध्ययनविश्वविद्यालयः
কুমার ভাস্কর বর্মী সংস্কৃত আৰু পুৰাতন অধ্যয়ন বিশ্ববিদ্যালয়
KUMAR BHASKAR VARMA SANSKRIT AND ANCIENT STUDIES UNIVERSITY
A Public State University under Assam Act No. IX OF 2011

डा. रणजीतकुमारतिवारी
परीक्षानियन्त्रकः (प्रभारी)
सहाचार्योऽध्यक्षश्च, सर्वदर्शनविभागः

शुभाशंसनम्

महत्प्रमोदस्य विषयोऽयं नगावबालिकामहाविद्यालयस्य संस्कृतविभागेन 'नीतिनिर्यासः' इत्यस्य ग्रन्थस्य प्रकाशनं क्रियते । ग्रन्थोऽयं विद्यार्थ्याध्यापकगवेषकाणां कृते अत्यन्तं लाभप्रदः ज्ञानप्रदश्च च वर्तते । ग्रन्थस्यास्य अध्ययनानुसरणेन च नैतिकतासदाचारयोः प्रकाशस्य प्रसारणं भविष्यतीति । शास्त्रानुप्राणितग्रन्थाध्ययनमाध्यमेनैव जीवनस्य सन्मार्गः प्राप्यते । तथा च वयं मनोवचनकर्मसु परिष्कारमानेतुं शक्नुमः ।

ग्रन्थस्यास्य प्रकाशक-लेखक-पाठकेभ्यः मत्पक्षतः शुभाशंसनं विद्यते यत् ते अनेन ग्रन्थमाध्यमेन संस्कृतवाङ्मये विद्यमानानां नीतिज्ञानस्य प्रसारणं कृत्वा समाजे सकारात्मकं परिवर्तनमेकमानयन्त्विति । नीतिनिर्यासेति ग्रन्थोऽयं अस्मान् स्मारयति यत् मानवजीवने सत्यधर्मनिष्ठायाः महत्त्वं किमिति । पुनरेकवारं नीतिनिर्यासग्रन्थस्य प्रशंसनीयेभ्यः लेखकेभ्यः श्लाघनीयाभ्यः सम्पादिकाभ्यः शुभाभिनन्दनानि ।

(डा. रणजीतकुमारतिवारी)